

Nr 3.

Utlåtande med anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i propositionen angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54 gjorda framställningar beträffande lantushållning i allmänhet jämte i ämnet väckta motioner.

Egentliga statsutgifter.

Nionde huvudtiteln.

G. Lantushållning i allmänhet.

1:o) Vissa avvecklingsåtgärder i samband med nedläggandet av driften vid hamperedningsverket i Värmbol. I propositionen nr 2 har Kungl. Maj:t (bilaga 6, punkt 4, s. 25—38 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 4 januari 1954) föreslagit riksdagen, att av det för budgetåret 1953/54 anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område måtte för gratifikationer till personalen vid hamperedningsverket i Värmbol i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som angivits i propositionen, tagas i anspråk ett belopp av högst 80 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 258 av herr *Andersson, Gustaf, m. fl.* och II: 331, likalydande, av herr *Larsson i Julita m. fl.*, vari hemställts om sådan ändring av förevarande proposition, att riksdagen ville medge, att av det för budgetåret 1953/54 anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område måtte för gratifikationer till personalen vid hamperedningsverket i Värmbol i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder som angivits i arbetsmarknadsstyrelsens förslag i ämnet och med beaktande av vad i motionerna anförts tagas i anspråk ett belopp av högst 118 000 kronor;

2) I: 372 av herr *Aman*, likalydande med II: 366 av fröken *Höjer m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att gratifikation skall utgå till friställd arbetskraft vid hamperedningsverket i Värmbol och linberedningsverket i Gimo i enlighet med de grunder, som i skrivelse till Kungl. Maj:t anförts av arbetsmarknadsstyrelsen.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, får utskottet hänvisa till dessa.

I propositionen nr 195 till 1953 års riksdag föreslog föredragande departementschefen, att statligt stöd åt den inhemska hampodlingen, vilket dittills utgått till hampberedningsverken i Visby och Värmbol, skulle sedan 1952 års skörd upparbetats utgå endast till visbyverket. Spörsmål i samband med nedläggandet av driften vid värmbolverket avsågs skola upptagas till behandling i den proposition rörande åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under regleringsåret 1953/54, vilken senare skulle avlåtas till riksdagen.

Vid behandlingen av förstnämnda proposition tillstyrkte jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 31, att värmbolverket skulle nedläggas. Beträffande de avvecklingsfrågor, som berörts i propositionen, framhöll utskottet särskilt angelägenheten av att sörja för de anställdas framtid. Utskottet underströk därför för sin del nödvändigheten av att mått och steg i sådant syfte vidtoges utan dröjsmål. Det syntes också vara rimligt, att de åtgärder, som därvid kunde komma i fråga, skulle bli sådana, att de medförde en verklig hjälp för dem, som genom driftnedläggelsen miste sina anställningar eller på annat sätt fick sina levnadsvillkor mera avsevärt försämrade. Med hänsyn till de högst avsevärda kostnader, som ett fortsättande av driften vid båda verken skulle medföra, ansåg sig utskottet icke kunna förorda, att driftnedläggelsen vid värmbolverket icke skulle ske förrän frågan om sysselsättningen och försörjningen av de anställda blivit löst. Utskottet biträdde därför Kungl. Maj:ts förslag, att behandlingen av samtliga avvecklingsfrågor skulle uppskjutas till prövningen av de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område för nästa regleringsår.

Vad jordbruksutskottet sålunda föreslagit godkändes av riksdagen (Rskr. 309).

I den sedermera till 1953 års riksdag avlåtna propositionen nr 224 angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område anförde föredragande departementschefen beträffande värmbolverket, att det ännu icke förelåg någon tillräckligt uttömmande utredning om vilka kostnader som kunde bli förenade med nedläggandet av driften vid verket. Man måste till en början räkna med att en betydande del av verkets statslån icke kunde gäldas. I den mån detta blev förhållandet, borde det få ankomma på Kungl. Maj:t att avskryva de oguldna beloppen. Därvid borde i enlighet med vad som uttalats i propositionen 1951:192 frågan om förhållandet mellan statens fordran och medlemmarnas insatser lösas så, att statens fordran kunde få avskryvas i den mån så behövdes för att medlemmarna skulle kunna återfå hälften av det av dem inbetalda insatskapitalet. För övriga avvecklingsåtgärder erfordrades enligt inhämtade upplysningar ett belopp av omkring 350 000 kronor. Detta borde få ställas till förfogande ur anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Det skulle få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av statens jordbruksnämnd meddela de föreskrifter, som kunde befinnas erforderliga.

Med anledning av detta förslag väcktes vid riksdagsbehandlingen av propositionen två likalydande motioner, I: 494 och II: 612, vari framhölls bland

annat, att det belopp, som sålunda avsetts för de anställda, syntes vara otillräckligt för att medgiva den verkliga hjälp, som utskottet i utlåtandet nr 31 förutsatt skola lämnas från statens sida. Fördenskull hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att Kungl. Maj:t ville utreda och till 1953 års höstriksdag inkomma med förslag till på längre sikt erforderliga stödåtgärder åt sådana vid värmbolverket anställda tjänstemän och arbetare, vilka på grund av hög ålder eller invalidiserande sjukdom ej kunde få annan arbetsanställning vid nedläggandet av driften vid verket.

I sitt utlåtande nr 38 med anledning av propositionen fann jordbruksutskottet vad sålunda anförts i motionerna vara värt beaktande. I överensstämmelse med den uppfattning, utskottet givit uttryck åt i sitt förut nämnda utlåtande nr 31, ville utskottet ansluta sig till motionärernas hemställan om en närmare utredning av de stödåtgärder, som skäligen borde komma i fråga. Utredningen borde bedrivas med sådan skyndsamhet, att på densamma grundade förslag kunde framläggas redan vid 1953 års höstriksdag. Även detta förslag godkändes av riksdagen (Rskr. 340).

Med anledning av riksdagens beslut bemyndigade Kungl. Maj:t den 5 juni 1953 statens jordbruksnämnd att — i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen — avgiva förslag rörande användningen av det förut omfördälda beloppet av 350 000 kronor. Vidare uppdrog Kungl. Maj:t samma dag åt arbetsmarknadsstyrelsen att — i samråd med jordbruksnämnden — skyndsamt företaga sådan utredning, som jordbruksutskottet förordat i sitt utlåtande nr 38, samt att därefter inkomma till Kungl. Maj:t med förslag i ämnet.

I en den 19 maj 1953 dagtecknad skrift har företrädare för Olands kommun, textilarbetareförbundets avdelning i Gimo samt därvarande linberedningsverk, efter att ha upplyst om att driften komme att nedläggas även vid sistnämnda verk, gjort framställning om åtgärder i syfte att bereda sysselsättning åt den genom driftsnedläggelsen friställda arbetskraften. På grund av framställningen har Kungl. Maj:t uppdragit åt arbetsmarknadsstyrelsen att — i samråd med jordbruksnämnden — skyndsamt företaga en utredning rörande linberedningsverket i Gimo i samma syfte som förenämnda utredning i samband med nedläggandet av driften vid hampberedningsverket i Värmbol samt att därefter till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet.

I skrivelse den 15 juli 1953 har jordbruksnämnden framlagt förslag rörande användningen av beloppet å 350 000 kronor. Nämnden har därvid anfört, att inom Sveriges hampodlareförening u. p. a. — ägare till värmbolverket — uppgjorts en vid nämndens skrivelse fogad tablå över föreningens medelsbehov och personalförhållanden under tiden den 6 juli—den 31 oktober 1953. Enligt tablån uppgick föreningens behov av statsbidrag under angivna tid till sammanlagt 255 000 kronor, varav under juli 240 000, under september 8 500 och under oktober 6 500 kronor. Nämnden hade för sin del icke funnit anledning till erinran mot de principer, enligt vilka de i tablån redovisade beräkningarna gjorts. Tablån hade även underställts arbetsmark-

nadsstyrelsen, som förklarar sig icke ha något att erinra mot densamma, såvitt avsåge planeringen för personalen. Beträffande användningen av återstoden av för ändamålet anvisade medel, 95 000 kronor, ämnade nämnden återkomma framdeles, sedan klarhet vunnits i frågan i vilken utsträckning dessa medel kunde komma att behöva tagas i anspråk. Under återopande av det anförda anhöll nämnden om bemyndigande att för nyssnämnda ändamål till föreningen utbetala 255 000 kronor.

Genom beslut den 24 juli 1953 har Kungl. Maj:t lämnat det begärda bemyndigandet.

Sedermåra har jordbruksnämnden och arbetsmarknadsstyrelsen i skrivelser den 16 respektive den 17 september 1953 framlagt förslag rörande stödåtgärder för personalen vid verken i Värmbol och Gimo. Över förslagen har statskontoret avgivit yttrande, som inkommit till jordbruksdepartementet den 3 november 1953. Därjämte har Sveriges arbetsledareförbund, Svenska industritjänstemannaförbundet och Svenska textilarbetareförbundet inkommit med en skrift i ärendet.

Arbetsmarknadsstyrelsens skrivelse. I skrivelse till statens jordbruksnämnd den 2 februari 1953 angående *personalsammansättningen* m. m. vid verken i Värmbol och Gimo, vilken skrivelse i huvudsak återgivits i propositionen 1953: 195 redogjorde arbetsmarknadsstyrelsen för de sysselsättningssvårigheter, som uppstått i katrineholmsområdet till följd av de vikande konjunkturerna inom vissa delar av metall- och träindustrin. I sin skrivelse den 17 september 1953 anför styrelsen, att någon stabilisering av situationen på den lokala arbetsmarknaden ännu icke skett. I stället har ytterligare driftsinskränkningar vidtagits. Sålunda har Katrineholms Träförädlingsaktiebolag, Aktiebolaget Svenska Karosseriverkstäderna, SKF Katrineholmsverken och Aktiebolaget Pumpseparator tillsammans friställt cirka 150 arbetare under de senaste sex månaderna. Sedan april 1952 har därmed icke mindre än omkring 500 arbetare vid katrineholmsområdets industrier entledigats på grund av arbetsbrist. Då endast en mindre del av denna styrka kunnat beredas annan sysselsättning på orten eller i dess närhet, har särskilda åtgärder vidtagits för att underlätta de arbetslösas omplacering. Föreståndaren vid arbetsförmedlingen i Katrineholm har sålunda frigjorts från sina ordinarie arbetsuppgifter för att helt ägna sig åt den interlokala förmedlingen av arbetskraft, som friställts vid industriföretagen i staden. I uppdraget ingår också att söka omplacera en del av den arbetskraft, som friställts inom eskilstunaindustrien.

Styrelsen anförde i sin tidigare skrivelse till jordbruksnämnden, bland annat, att den ogynnsamma ålderssammansättningen hos arbetarpersonalen vid hamnberedningsverket i Värmbol på grund av de inträdda förändringarna på den lokala arbetsmarknaden skulle medföra betydande svårigheter vid beredandet av ny sysselsättning åt de av driftsnedläggelsen berörda arbetarna. Då arbetsmarknadssituationen i katrineholmsområdet ytterligare försämrats sedan i februari, har svårigheterna att i hemorten be-

reda varaktig sysselsättning åt den friställda arbetskraften ökat. Beträffande de anställdas antal anföres i nu förevarande skrivelse, att vid årsskiftet sammanlagt 75 arbetare — varav 8 kvinnor — var anställda vid verket.

Den sammanlagda anställningstiden för hela personalen framgår av följande i nyssnämnda skrivelse intagna sammanställning.

Anställningstid	Arbetarna		Förvaltnings- personalen
	Männen	Kvinnorna	
10 år och längre	13	—	7
9—10 år	15	—	1
8—9 »	6	—	—
7—8 »	2	—	—
6—7 »	5	1	—
5—6 »	2	1	2
4—5 »	6	1	—
3—4 »	7	—	—
2—3 »	3	1	1
1—2 »	4	1	3
under 1 år	4	3	—
	Summa 67	8	14

I sitt förslag till åtgärder framhåller arbetsmarknadsstyrelsen till en början, att de åtgärder, som arbetsmarknadsmyndigheterna hittills vidtagit i anledning av driftsnedläggelserna i Värmbol och Gimo inriktats på att bereda personalen sysselsättning inom näringsområden, där behov av arbetskraft förelegat. Endast en mindre del av dem, som därvid kunnat omplaceras, har erhållit anställning av stadigvarande art. Omplaceringen av arbetarpersonalen, som vid årsskiftet uppgick till sammanlagt 145 personer, har på båda orterna försvårats av ogynnsam åldersfördelning, invaliditet och andra arbetshinder. Om allmänna arbeten i kommunal eller statlig regi anordnas i tillräcklig omfattning, torde det dock enligt styrelsens mening vara möjligt att tills vidare bereda sysselsättning åt de flesta, som icke kan anvisas mera varaktig anställning i öppna arbetsmarknaden. De allmänna arbeten, som kan ifrågakomma — i regel smärre anläggningsarbeten, vatten- och avloppsarbeten och vissa vägarbeten — kan emellertid icke lösa försörjningsproblemen för anställda med svårare arbetshinder och ej heller för en del äldre kvinnor. Utöver de 15 folkpensionärerna torde sammanlagt i Värmbol och Gimo minst 20 arbetare eller 15 procent av de båda verkens arbetarpersonal kunna hänföras till denna kategori.

För att tillföra de båda orterna sådana industrier, som skulle kunna ge sysselsättning åt den nu friställda arbetskraften, har styrelsen varit i förbindelse med en del företag, som ämnar utvidga sin verksamhet. I vad mån dessa strävanden att få annan industri lokaliserad till Gimo och Värmbol kommer att lyckas, är enligt styrelsen ännu för tidigt att uttala sig om. Även om resultatet skulle bli positivt, torde det emellertid dröja relativt lång tid, innan driften vid de nya industrierna kan upptagas. Viss risk för att en del av personalen icke kan beredas sysselsättning vid de nya företagen föreligger därjämte.

I sitt utlåtande över propositionen 1953:195 uttalade jordbruksutskottet bland annat, att de åtgärder, som kunde komma i fråga i samband med avvecklingen av driften vid hampberedningsverket i Värmbol, borde bli sådana, att de medgäve en verklig hjälp för dem, som genom driftsnedläggelsen miste sina anställningar eller på annat sätt finge sina levnadsvillkor mera avsevärt försämrade. Styrelsen framhåller, att de svårigheter, som driftsnedläggelserna medför för personalen, givetvis varierar allt efter ålder och arbetsförmåga. Styrelsens undersökning har givit vid handen, att endast en mindre del av personalen är i sådan ålder, att interlokal arbetsförmedling är möjlig. Av det vid årsskiftet 1952/53 sammanlagda antalet arbetare vid de båda verkan (145) var sålunda endast 39 under 40 år. 16 av dessa var gifta. Endast 2 av arbetarna under 40 år led av svårare defekter. Omplaceringen av de yngre arbetarna försvåras därför icke av arbetshinder. Ett visst ekonomiskt avbräck torde dock även dessa yngre arbetare tillfogas i den mån de endast kan få säsongarbete eller måste taga arbete på annan ort. Det bistånd, som enligt riksdagens uttalande borde lämnas personalen vid värmbolverket, bör enligt styrelsens mening även personalen vid linberedningsverket i Gimo komma i åtnjutande av, enär denna personal ställts inför samma svårigheter som de anställda vid värmbolverket. Vid ett ställningstagande till frågan om de former, under vilka hjälpen till personalen bör lämnas, ger det beslut som år 1946 träffades i samband med nedläggelsen av Svenska skifferoljeaktiebolagets anläggningar i Kinne-Kleva en viss vägledning. Det generellt verkande gratifikationssystem, som då tillämpades, bör enligt styrelsens uppfattning även komma till användning vid fastställandet av ersättningar till personalen vid värmbol- och gimoverken, enär en differentiering av ersättningens storlek, som toge hänsyn till de ekonomiska förlusterna i enskilda fall, skulle stöta på stora praktiska svårigheter. Nämda gratifikationssystem innebar bland annat, att varje arbetare, som vid driftsnedläggelsen innehade anställning vid de nämnda anläggningarna, erhöi en gratifikation av 100 kronor för varje anställningsår, beräknad så att 50 kronor utbetalades för varje påbörjat halvår av anställningstiden. För vissa äldre arbetare och invalider skulle enligt överenskommelsen mellan statsverket och personalorganisationen särskild förhandling upptagas för att från fall till fall pröva, om det kunde anses berättigat att utöver de nämnda ersättningarna utbetala ytterligare belopp. De arbetare, vilka uppfört eller inköpt egna hem på grund av sin anställning vid skifferoljeverket och som blev nödsakade att försälja dessa i anledning av verkets nedläggande och på grund därav åsamkades ekonomisk förlust, skulle genom bolagets försorg hållas skadeslösa under förutsättning att försäljningen skedde i samråd med bolagsledningen.

Vid fastställandet av gratifikationer till värmbol- och gimoverkens anställda bör enligt styrelsens mening hänsyn tagas till de förändringar, som skett på arbetsmarknaden under senare tid och som, jämfört med förhållandena år 1946, helt förändrat förutsättningarna för omplacering av den friställda arbetskraften. Även den försämring av penningvärdet, som ägt rum sedan år 1946, bör beaktas. Styrelsen föreslår därför, att till varje per-

son — med undantag av de båda verkens disponenter — som den 1 januari 1953 innehade anställning vid linberedningsverket i Gimo eller hampberedningsverket i Värmbol, skall utbetalas en gratifikation av 200 kronor per anställningsår, beräknad så att 50 kronor utbetalas för varje påbörjat kvartal av anställningstiden. Vid beräkningen av anställningstiden bör beaktas, att den vid värmbolverket anställde ingenjören tidigare varit anställd vid hampberedningsverket i Visby. För vissa äldre anställda och invalider eller andra svårt eftersatta personer bland personalen bör möjlighet skapas att efter särskild prövning av vederbörande länsarbetsnämnd tillerkänna dessa ett extra tillägg, uppgående till 50 procent av den utgående gratifikationens belopp. Prövningen bör ske i samråd med representanter för personalorganisationerna och vederbörande kommun. Gratifikation med förhöjt belopp kommer enligt styrelsens beräkningar att bli erforderlig i högst 30 fall. Om gratifikationsberättigad person avlider före utbetalandet av gratifikationen, bör denna tillerkännas den avlidnes maka (make). Till verkens disponenter bör ersättning utbetalas efter grunder, som Kungl. Maj:t finner lämpligt.

Några ersättningar utöver här nämnda har styrelsen icke funnit anledning föreslå.

I följande tablå över de beräknade kostnaderna för ersättningarna till personalen vid de båda verken har styrelsen utgått ifrån att ersättning skall utgå till all den 1 januari 1953 anställd personal, således även de fyra säsonganställda kvinnorna.

I anslutning härtill framhåller styrelsen, att beslutet om nedläggandet av linberedningsverket i Gimo bekantgjordes för personalen först i mitten av februari 1953, sedan linodlareföreningens styrelse den 5 januari 1953 träffat

	Gratifikations- belopp	Tillägg	Summa
Hampberedningsverket i Värmbol			
Arbetarna (75 personer)	102 450	12 000	114 450
Förvaltningspersonalen (14 personer)	18 000	1 200	19 200
Linberedningsverket i Gimo			
Arbetarna (70 personer)	72 650	10 000	82 650
Förvaltningspersonalen (11 personer)	12 075	—	12 075
Summa	205 175	23 200	228 375

avgörande i frågan. Värmbolverkets nedläggande får anses stå i direkt samband med jordbruksnämndens skrivelse till Konungen den 31 januari 1953, ehuru riksdagen först den 28 maj tog definitiv ställning till frågan. Diskussionen om ett eventuellt nedläggande av värmbolverket hade emellertid pågått sedan hösten 1952, då det klena skörderesultatet gjorde det uppenbart, att driftens uppehållande vid två hampberedningsverk icke längre var möjligt.

Under utredningsarbetets gång har representanter för Svenska industritjänstemannaförbundet, Sveriges arbetsledareförbund och Svenska textilar-

betareförbundet tagit kontakt med styrelsen och därvid informerats om innebörden i det förslag styrelsen ämnade avgiva. Ifrågavarande organisationer har därvid förklarat sig kunna biträda styrelsens förslag. Vidare har styrelsen den 3 september 1953 till jordbruksnämnden överlämnat förevärande utredning och förslag. Jordbruksnämnden har därefter förklarat sig ämna i särskild skrivelse till Konungen framlägga sina synpunkter i ärendet.

Statens jordbruksnämnds skrivelse. Efter att ha redogjort för innebörden av arbetsmarknadsstyrelsens förslag rörande stödåtgärder för personalen vid verken i Värmbol och Gimo framhåller jordbruksnämnden, att den givetvis delar åsikten, att största möjliga hänsyn skall tagas till de anställda vid avvecklingen av driften i Värmbol. Visserligen har verksamheten där icke ägt rum i statlig regi, men staten har understött densamma och driftsnedläggelsen är en omedelbar följd av beslutet om att statligt stöd ej längre skall lämnas. Även om staten alltså icke har något omedelbart ansvar som arbetsgivare, synes det dock nämnden — med hänsyn till att verksamheten igångsatts på statligt initiativ och varit i väsentlig grad beroende av statligt ekonomiskt stöd — rimligt att staten står för de hjälpåtgärder till förmån för personalen, som kan komma i fråga.

Vad gäller beredningsverket i Gimo framhåller nämnden, att detta icke blivit berövat fortsatt statligt stöd utan frivilligt nedlagt sin verksamhet. Det kan därför enligt nämndens mening ifrågasättas, om för detta verk bör förekomma andra hjälpåtgärder än sådana som i allmänhet brukar vidtagas med hänsyn till arbetsmarknaden. Nämnden vill dock icke motsätta sig att gimoverket behandlas på samma sätt som värmbolverket.

Nämnden anför vidare, att staten såvitt nu kan bedömas i samband med avvecklingen av driften vid gimoverket torde få helt avskryva sina fordringar hos detta. I vilken utsträckning staten kan påräkna likvid för sina fordringar hos verket i Värmbol kan för närvarande ej fastställas. I detta sammanhang erinrar nämnden om att årets riksdag anvisat ett belopp av 350 000 kronor för att möjliggöra ett — av hänsyn till personalen betingat — förlustbringande uppskov med driftsinställelsen. Redan härigenom har från statens sida betydande hänsyn tagits till personalens intressen.

Enligt nämndens mening ger styrelsens förslag anledning till betänkligheter. Av hela det belopp om 230 000 kronor, som hjälpåtgärderna skulle kosta utöver redan vidtagna åtgärder, skulle nio tiondelar utbetalas helt oberoende av de verkningar, som driftsnedläggelsen haft i det individuella fallet. Ersättning skulle sålunda lämnas även till dem, som under året frivilligt lämnat sin anställning och erhållit annat arbete, liksom till säsonganställd arbetskraft och till arbetare, som under senare delen av 1952 anställdes för en tillfällig forcering av driften. Nämnden förklarar sig ha svårt att tro, att riksdagen åsyftat en så schematisk uppläggning av hjälpåtgärderna. Konsekvensen av denna uppläggning blir också en minskning av möjligheterna att ge effektiv hjälp åt dem, som bäst behöver sådan. Den

ifrågasatta gratifikationen skulle på längre sikt knappast bli någon sådan verklig hjälp, som riksdagen torde ha åsyftat.

Vidare framhåller nämnden, att genomförandet av styrelsens förslag skulle med nödvändighet få vittgående prejudicerande följder. Nämnden erinrar i detta sammanhang om att två andra med statligt stöd bedrivna linberedningsverk, nämligen i Kristinehamn och Hybo, lagt ned sin verksamhet på senare tid. Därvid har från företagens sida endast utbetalts smärre avskedsersättningar till arbetarna, nämligen en månadslön respektive 100 kronor per man. Något statligt bidrag har icke kommit i fråga. Vidare framhåller nämnden den restriktivitet i fråga om avskedspremier, som från statens sida iakttagits i andra liknande fall, exempelvis beträffande personal vid krisorganen.

Enligt nämndens mening har riksdagen avsett, att hjälpåtgärderna i första hand skall komma dem tillgodo, som av olika skäl är sämst ställda på arbetsmarknaden. Nämnden finner stöd för denna åsikt i jordbruksutskottets utlåtande 1953: 38, där det talas om på längre sikt erforderliga stödåtgärder åt tjänstemän och arbetare, som på grund av hög ålder eller invalidiserande sjukdom ej kan få annan arbetsanställning. Med detta uttrycksätt måste enligt nämndens mening ha avsetts arbetsmarknadsåtgärder i egentlig mening, varigenom de friställda beredes arbetsinkomst, och icke i första hand en engångsgratifikation.

Under åberopande av det anförda föreslår nämnden, att särskilda gratifikationer skall lämnas endast till dem av personalen, vilka icke kan bli hjälpta genom vanliga arbetsmarknadsåtgärder. Av den utav styrelsen verkställda utredningen synes enligt nämnden framgå, att till denna kategori är hänförliga 15—30 personer vid båda företagen sammantagna. Till hjälp åt dessa föreslår nämnden skola anslås ett belopp av 75 000 kronor, vilket belopp torde böra fördelas av arbetsmarknadsstyrelsen eller underlydande organ i samråd med de lokala fackorganisationerna.

Statskontorets yttrande. Statskontoret förklarar sig till fullo dela de av jordbruksnämnden framförda betänkligheterna mot arbetsmarknadsstyrelsens förslag. I likhet med nämnden anser ämbetsverket skäligt, att vissa, mindre omfattande åtgärder vidtages för personalen vid verket i Värmbol. Beträffande verket i Gimo är förhållandena såtillvida olikartade, som driften där nedlagts utan att statliga åtgärder därför vidtagits. Statskontoret erinrar även om att andra linberedningsverk avvecklats utan att bidrag till avskedsersättningar kommit i fråga. Ett bifall till arbetsmarknadsstyrelsens förslag i denna del skulle otvivelaktigt kunna medföra konsekvenser på alla de områden, där statligt stöd i en eller annan form förekommer. Alldeles särskilda skäl måste därför enligt statskontoret kunna åberopas för att i detta fall lämna bidrag till avskedsersättningar. Då sådana skäl icke förebragts i ärendet, kan statskontoret icke tillstyrka, att staten skall vidtaga särskilda stödåtgärder för personalen vid gimoverkets nedläggande. Vad beträffar värmbolverket anför statskontoret, att arbetsmarknadsstyrelsen vid det närmare utför-

mandet av sitt förslag till ersättningar tagit till utgångspunkt de hjälpåtgärder, som vidtogs i samband med nedläggandet av Svenska skifferoljeaktiebolagets anläggningar i Kinne-Kleva. Med anledning härav framhåller statskontoret, att fråga då var om avveckling av ett statligt bolag. De former, som därvid tillämpades, kan enligt ämbetsverkets mening icke tagas till intäkt för en motsvarande anordning i förevarande fall. Statskontoret kan icke heller finna det rimligt, att staten, som med ekonomiska uppoffringar bidragit till att hålla i gång den förlustbringande driften i Värmbol och redan därigenom trätt hjälpende emellan i vad gäller personalen, skulle ställa sig välvilligare än vid nedläggandet av statliga institutioner och inrättningar. Ämbetsverket erinrar därvid om de bestämmelser, som genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 november 1945 meddelades rörande ersättning åt viss övertalig personal vid tvätt- och reparationstjänsten inom försvarsväsendet och som senare tillämpats vid andra inskränkningar inom försvaret, exempelvis vid indragningen föregående år av skånska kavalleriregementet. Från rätt till avskedsersättning undantogs därvid, bland andra, löntagare som icke kunde åberopa en sammanlagd anställningstid vid försvaret av minst fem år. Samma bestämmelser om minimitid för rätt till ersättning gäller även inom andra områden, t. ex. beträffande personal, som blivit övertalig vid växelstations automatisering, medan för krisorganens tjänstemän regelmässigt torde ha krävts något längre anställning för att särskild förmån vid entledigandet skulle komma i fråga.

Stödåtgärder i ungefärligen samma omfattning, som sålunda vidtagits för direkt statsanställd personal, bör såvitt statskontoret kan finna vara väl till fyllest i detta fall. Ämbetsverket förordar därför, att avskedsersättning tillerkännes nu ifrågavarande personal i huvudsak enligt de grunder, som enligt vad nyss sagts tillämpats inom försvarsväsendet. Dylik ersättning bör dock icke tillkomma den, som inom viss tid beretts annan stadigvarande anställning och ej heller den, som uppnått 67 års ålder och sålunda äger rätt till folkpension. Enligt angivna grunder skulle av värmbolverket 88 anställningshavare högst inemot ett 40-tal kunna erhålla avskedsersättning.

Statskontoret föreslår i enlighet härmed, att förutvarande löntagare vid hampberedningsverket i Värmbol, vilka friställts på grund av driftsnedläggelsen, må tilldelas avskedsersättning, därest vederbörande uppnått en ålder av 25 men icke 67 år, räknar en sammanlagd anställningstid vid verket av minst fem år och icke före den 1 oktober 1953 erhållit annan stadigvarande anställning. Ersättning bör utgå med ett belopp motsvarande en månads arbetsförtjänst, dock att för den, vars anställningstid uppgår till minst tio år, ersättningsbeloppet bör motsvara två månaders arbetsförtjänst. Något tillägg på grund av invaliditet eller dylikt bör icke ifrågakomma.

Såsom tidigare framhållits är ämbetsverket icke berett att förorda särskilda åtgärder för personalen vid gimoverket. Därest sådana emellertid skulle anses motiverade, synes enligt statskontorets mening omständigheterna vid driftens nedläggande rimligen böra föranleda, att ersättningarna bestämmas till lägre belopp än vid värmbolverket.

Departementschefen har anfört följande.

»Beträffande framställningen om särskilda stödåtgärder till den förutvarande personalen vid linberedningsverket i Gimo får jag till en början framhålla, att enligt inhämtade upplysningar endast 12 av arbetarpersonalen, därav 7 män, var arbetslösa i november 1953. I december samma år hade läget förändrats på så sätt, att antalet arbetslösa uppgick till 17, av vilka 4 var kvinnor. Av förvaltningspersonalen hade 6 fått varaktig anställning, medan 5 var arbetslösa. Trots denna ökning av antalet arbetslösa torde situationen dock få anses ha avsevärt förbättrats, i det att verkets anläggningar genom avtal den 12 november 1953 överlätits å ett annat företag, som kommer att förlägga sin drift till Gimo. Man torde därför kunna räkna med en avsevärd ökning av arbetstillfällena inom en nära framtid. Vid nu angivna förhållanden är jag — med hänsyn till att driften vid verket nedlagts frivilligt — icke beredd att för närvarande föreslå några särskilda stödåtgärder för ifrågavarande personal. Jag kommer emellertid att med uppmärksamhet följa den vidare utvecklingen. Därest denna skulle ge anledning därtill, torde frågan få upptagas på nytt.

Vad härefter angår hampberedningsverket i Värmbol ger den föreliggande utredningen vid handen, att antalet arbetare vid detta vid årsskiftet 1952/53 uppgick till 75, därav 8 kvinnor. Härtill kom en förvaltningspersonal av 13 personer. Vid ett till verket hörande väveri sysselsattes vidare 1 vävmästare utöver nyssnämnda personal. Arbetsmarknadsmyndigheternas hittills vidtagna åtgärder har i första hand gått ut på att söka bereda denna personal sysselsättning inom andra områden, där arbetskraft har behövts. Därjämte har arbetsmarknadsstyrelsen trätt i förbindelse med företag, som ämnar utvidga sin verksamhet, i avsikt att intressera dem för att förlägga åtminstone någon del av driften till Värmbol.

Försöken att omplacera personalen hade vid tiden för utredningen utfallit så, att av arbetarpersonalen 14 män och 5 kvinnor fått annan stadigvarande anställning, medan tillfällig anställning kunnat beredas 30 män och 1 kvinna. 1 manlig arbetare hade avlidit och återstoden — 22 män och 2 kvinnor — var arbetslösa. Av förvaltningspersonalen hade 4 fått stadigvarande anställning på annat håll, varjämte 1 slutat sin anställning på egen begäran och flyttat till annan ort. Av väveriets personal hade alla 4 arbeterskorna erhållit annan anställning. 11 av personalen åtnjöt folkpension.

Läget förbättrades emellertid efter hand. I november 1953 var situationen sålunda den, att 22 män hade fått annan stadigvarande anställning, därav 4 inom säsongyrken. Dock var 22 män och 3 kvinnor arbetslösa, och antalet personer med tillfällig anställning hade sjunkit till 27, av vilka 5 var kvinnor. Vid denna tid hade verkets anläggningar utbjudits till salu och enligt uppgift hade godtagbara anbud inkommit från flera industriföretag. Vidare planerades igångsättande av allmänna arbeten för att i möjligaste mån avhjälpa den arbetslöshet, som ännu fanns kvar. Vid nu angivna förhållanden

var det enligt min mening ofrånkomligt att avvakta den vidare utvecklingen, innan frågan om särskilda stödåtgärder upptogs till övervägande.

I mitten av december 1953 hade läget utvecklats på följande sätt. Av arbetarpersonalen hade 30, därav 7 kvinnor, fått fast anställning. 13 manliga och 1 kvinnlig arbetare hade tillfällig sysselsättning, 4 manliga arbetare hade anställning vid statligt-kommunalt beredskapsarbete och 12 vid kommunalt hjälparbete. Antalet helt arbetslösa uppgick till 14, därav 5 åldringar, som dock icke var anmälda hos arbetsförmedlingen. Av förvaltningspersonalen hade 11 fått varaktig och 1 tillfällig sysselsättning. Endast 1 var arbetslös. Vidare hade förhandlingarna rörande överlåtelsen av verkets anläggning fortskridit så långt, att överenskommelse därom var att vänta före månadens utgång.

Man torde emellertid icke kunna räkna med att hela den personal, som ännu icke fått fast arbete, skall finna sysselsättning vid den nya industri, som torde komma att förläggas till Värmbol; i vart fall synes arbetarna i de högre åldersklasserna knappast kunna påräkna någon anställning. Det torde vidare komma att dröja någon tid, innan driften på allvar kommer i gång. Det synes därför nödvändigt att räkna med ytterligare någon tids svårigheter att finna sysselsättningsmöjligheter. Ekonomiskt avbräck uppkommer därjämte för den personal, som under mellantiden erhåller endast tillfälligt arbete eller måste taga anställning på annan ort. Med hänsyn till de särskilda omständigheter, som är förknippade med driftsnedläggelsen, synes det mig därför vara motiverat, att vissa åtgärder vidtages för att för personalen mildra de ekonomiska följderna av nedläggelsen. Därvid är jag emellertid icke beredd att föreslå några långt gående sådana åtgärder. Såsom både statskontoret och statens jordbruksnämnd framhållit, har statsmakterna hittills intagit en synnerligen restriktiv hållning i liknande fall, t. o. m. då fråga varit om rent statliga verk och inrättningar. En mera välvillig bedömning av förevarande fall skulle därför medföra vittgående konsekvenser för framtiden. Jag vill även erinra om att åtskillig hjälp redan lämnats från det allmännas sida genom att medel anvisats till att hålla en låt vara inskränkt drift vid verket igång under hela hösten 1953 ävensom genom att anordna vissa arbeten samt verka för att en ny industri skall förläggas till Värmbol. Det ytterligare stöd, som bör komma i fråga, synes därför enligt min mening böra inskränka sig till att lindra de ekonomiska svårigheter, som övergångsvis kan ha uppstått för personalen till följd av den tämligen oförmodade driftsnedläggelsen.

Vad angår formen för denna hjälp har arbetsmarknadsstyrelsen föreslagit, att ett automatiskt verkande system med gratifikation till de anställda i förhållande till anställningstidens längd liknande det, som kom till användning vid nedläggandet av driften vid Svenska skifferoljeaktiebolagets anläggningar i Kinne-Kleva, skall tillämpas i nu ifrågavarande fall. De fackliga organisationer, som yttrat sig i ärendet, har biträtt detta förslag. Ehuru med en dylik utformning hjälp kommer att lämnas oberoende av behovet därav, är dock även enligt min mening detta att föredraga framför ett

system med vansklig behovsprövning. Jag ansluter mig därför till det framlagda förslaget i denna del.

I fråga om den närmare utformningen av hjälpen är jag emellertid i flera hänseenden av annan mening än arbetsmarknadsstyrelsen. Sålunda är jag ense med statskontoret om att gratifikation bör utgå endast till dem, som varit anställda vid verket i sammanlagt fem år eller därutöver. Hänsyn torde dock böra få tagas till tidigare anställning vid annat hampberedningsverk. Vidare bör enligt min mening gratifikationens belopp uppgå till 150 kronor per anställningsår med 75 kronor för varje påbörjat halvår av anställningstiden. Något extra tillägg på grund av hög ålder, invaliditet eller dylikt kan jag icke tillstyrka. Ej heller torde anledning finnas att låta gratifikation utgå till verkets disponent, som numera erhållit annan stadigvarande anställning.

Med tillämpning av nu angivna grunder torde sammanlagt 55 personer bli berättigade till gratifikation i enlighet med följande beräkning, i vilken beloppen upptagits med beräknade medelvärden.

Anställningstid	Antal	Belopp	Summa
5— 6 år	5	825	4 125
6— 7 »	6	975	5 850
7— 8 »	2	1 125	2 250
8— 9 »	6	1 275	7 650
9—10 »	16	1 425	22 800
över 10 »	20	1 575	31 500
	Summa 55	—	74 175

Med hänsyn till eventuella korrigeringar i beräkningen torde ett belopp av i runt tal 80 000 kronor böra beräknas för ändamålet. Såsom tidigare anförts har riksdagen ställt 350 000 kronor av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1953/54 till förfogande för vissa avvecklingsåtgärder i samband med nedläggandet av driften vid värmbolverket. Härav är fortfarande ett belopp av 95 000 kronor odisponerat. I första hand torde dessa medel böra användas för ifrågavarande gratifikationer. Med hänsyn till att åtminstone en del av medlen kan komma att tagas i anspråk för andra ändamål under tiden intill dess verkets anläggningar överlåtits, torde Kungl. Maj:t emellertid böra äga att av nyssnämnda anslag taga i anspråk det belopp, som kan befinnas erforderligt därutöver.»

Utskottet. Under denna punkt har behandlats frågan om stödåtgärder till den förutvarande personalen vid linberedningsverket i Gimo och vid hampberedningsverket i Värmbol. Vad till en början beträffar gimoverket har departementschefen förklarat sig icke vara beredd att för närvarande föreslå några särskilda stödåtgärder för personalen. I fråga om personalen vid värmbolverket anser departementschefen det däremot motiverat att vissa åtgärder vidtages. Hjälpatgärderna föreslås utformade på så sätt, att ett automatiskt verkande system med gratifikationer till de anställda i förhål-

lande till anställningstidens längd skall tillämpas. Emellertid skall gratifikation få utgå endast till dem, som varit anställda vid verket i sammanlagt fem år eller därutöver. Gratifikationens belopp har enligt förslaget satts till 150 kronor för anställningsår med 75 kronor för varje påbörjat halvår av anställningstiden. Med tillämpning av nu angivna grunder har beräknats, att ett belopp av i runt tal 80 000 kronor behöver anslås för ändamålet.

Med anledning av detta förslag har i motionerna I: 372 och II: 366 yrkats, att gratifikationer skall i enlighet med av arbetsmarknadsstyrelsen i propositionen närmare angivna grunder utgå till friställd arbetskraft vid såväl gimoverket som värmbolverket. Vidare har i motionerna I: 258 och II: 331 hemställts om gratifikationer till personalen vid värmbolverket. Sistnämnda motioner skiljer sig emellertid så till vida från departementschefens förslag, att gratifikationsbeloppen i anslutning till arbetsmarknadsstyrelsens utredning i ämnet föreslås skola utgå med 200 kronor för anställningsår och i vissa fall må kunna ökas intill 50 procent.

Vid en bedömning av spörsmålet om särskilda hjälpåtgärder från statens sida till ifrågavarande personal bör enligt utskottet hänsyn tagas till de olikartade omständigheterna vid nedläggande av driften vid de båda verken. Medan värmbolverket genom att staten dragit in det ekonomiska stödet tvingats inställa driften, har gimoverket frivilligt nedlagt sin verksamhet. Utskottet anser därför, att för personalen vid sistnämnda verk för närvarande icke bör företagas andra hjälpåtgärder än sådana, som i allmänhet brukar vidtagas med hänsyn till arbetsmarknaden. Såsom framgår av utredningen i ärendet har steg i detta syfte redan tagits, i det att verkets anläggningar överlåtits å ett annat företag, vilket inom en nära framtid beräknas avsevärt öka arbetstillfällena. Det oaktat förutsätter utskottet emellertid, att — såsom nämnts i propositionen — Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer den vidare utvecklingen och, därest denna skulle ge anledning därtill, upptager frågan på nytt.

Vad härefter angår hampberedningsverket i Värmhol finner utskottet med hänsyn till de särskilda omständigheter, som är förbundna med driftnedläggelsen, fullt motiverat att utöver vanliga arbetsmarknadsåtgärder särskild hjälp kommer personalen till del. Det av departementschefen förordade automatiskt verkande systemet med gratifikationer synes utskottet vara en lämplig form härför. Vidare är utskottet ense med departementschefen om att gratifikation bör utgå endast till dem, som varit anställda vid verket i sammanlagt fem år eller därutöver. Däremot anser sig utskottet — i överensstämmelse med den uppfattning, utskottet givit uttryck åt vid tidigare behandling av spörsmålet om hjälp till personalen vid värmbolverket — icke kunna godtaga det belopp, med vilket gratifikationerna enligt departementschefens förslag skall utgå. I detta hänseende ansluter sig utskottet till det förslag, som framlagts i motionerna I: 258 och II: 331. Utskottet förordar därför, att gratifikationerna skall uppgå till 200 kronor för anställningsår med 100 kronor för varje påbörjat halvår av anställningstiden och att detta belopp i vissa fall må kunna ökas intill 50 procent av den utgående

gratifikationens belopp. Ett dylikt extra tillägg bör efter prövning enligt generella regler av vederbörande länsarbetsnämnd kunna tillerkännas företrädesvis personer, som kan åberopa särskilda skäl såsom hög ålder, nedsatt arbetsförmåga, många tjänstår m. m. Prövningen bör ske i samråd med representanter för personalorganisationerna och kommunen.

Med hänsyn till de ersättningsgrunder, som utskottet sålunda förordat, torde kostnaderna böra uppräknas i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag. I nyssnämnda motioner har för ändamålet beräknats ett belopp av 118 000 kronor. Denna beräkning anser utskottet sig kunna godtaga. Av det föregående framgår, att riksdagen ställt 350 000 kronor av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1953/54 till förfogande för vissa avvecklingsåtgärder i samband med nedläggandet av driften vid värmbolverket. Härav är fortfarande ett belopp av 95 000 kronor disponerat. Såsom departementschefen föreslagit, torde dessa medel i första hand böra användas för ifrågavarande gratifikationer. I den mån medlen icke förslår härför, torde enligt utskottet Kungl. Maj:t äga rätt att av nyssnämnda anslag taga i anspråk det belopp, som kan finnas erforderligt därutöver.

I övrigt biträder utskottet Kungl. Maj:ts i det föregående ej särskilt berörda förslag. Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 372 och II: 366 ävensom med bifall till motionerna I: 258 och II: 331, medgiva att av det för budgetåret 1953/54 anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område må för gratifikationer till personalen vid hampberedningsverket i Värmbol i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som angivits i det föregående, tagas i anspråk ett belopp av högst 118 000 kronor.

2:o) 29 a. Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet. Under denna anslagsrubrik anvisades för budgetåret 1952/53 ett reservationsanslag av 45 000 000 kronor. För innevarande budgetår däremot har med hänsyn till beräknad reservation å anslaget (Prop. 1953: 224 s. 105) icke skett någon medelsanvisning för ändamålet.

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 2 (bilaga 6, punkt 5, s. 38—40 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 4 januari 1954) föreslagit riksdagen att till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 68 000 000 kronor.

Utskottet har i detta sammanhang behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 328, av herrar *Senander* och *Hagberg* i Stockholm, vari hemställts, att riksdagen måtte — under uttalande av att skäl i nuvarande läge ej föreligger att täcka uppkomna export-

förluster på brödsäd med statsmedel — fastställa det under förevarande punkt begärda reservationsanslaget till 33 000 000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionen, får utskottet hänvisa till denna.

I skrivelse den 6 oktober 1953 har *statens jordbruksnämnd* hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1953/54 skall anvisas ett reservationsanslag av 33 000 000 kronor till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet. Sedermera har jordbruksnämnden i skrivelse den 15 december 1953 med ändring av sin tidigare framställning hemställt, att för ändamålet måtte å sagda tilläggsstat anvisas ett belopp av 68 000 000 kronor.

Jordbruksnämnden har i sin förstnämnda skrivelse anført, att bolaget den 14 mars 1953 beräknat sina kostnader till 34 000 000 kronor för verksamhetsåret 1952/53 och till 20 000 000 kronor för verksamhetsåret 1953/54. Enär drygt 82 000 000 kronor fanns reserverade från äldre statsanslag, inrymde dessa beräkningar en säkerhetsmarginal av 28 000 000 kronor. Även om jordbruksnämnden räknat med möjligheten av att större förluster kunde uppstå än de bolaget beräknat, kalkylerades dock med att förlusterna skulle hålla sig inom ramen för befintliga reservationer.

Olika omständigheter har emellertid enligt jordbruksnämnden medfört, att man numera får räkna med avsevärt större kostnader för bolaget. Ifrågasvarande kostnader har sålunda i skrivelsen den 6 oktober 1953 beräknats till 52 000 000 kronor för verksamhetsåret 1952/53 och till 63 000 000 kronor för verksamhetsåret 1953/54 eller till sammanlagt 115 000 000 kronor. Utöver bolagets förenämnda reservation skulle alltså med dessa beräkningar erfordras ett belopp av i runt tal 33 000 000 kronor.

Angående anledningarna till de i skrivelsen den 6 oktober 1953 beräknade kostnadsökningarna anför jordbruksnämnden i huvudsak följande.

Vårkalkylen 1953 baserades på ett väntat saluöverskott å 1952 års skörd av något över 700 000 ton. Faktiskt har numera av nämnda års skörd framkommit ett saluöverskott av 800 000 ton. I båda fallen bortses från utsädeskvantiteterna. Ökningen är till viss del förorsakad av de uppmjukningar i kvalitetsbestämmelserna, som verkstälts på grund av skördeskadorna hösten 1952. 1953 års skörd beräknas numera ge ett exportöverskott av minst 250 000 ton. Denna överskottssituation medför vid rådande prisförhållanden såväl ökade lagrings- och räntekostnader som ökade förluster vid export. Exportförluster och lagervärden påverkas även i hög grad av de prisfall, som under året inträffat på världsmarknaden.

En i februari 1953 icke beräknad omständighet utgör vidare åläggandet för spannmålsbolaget att vid övergången till det nya regleringsåret utbetala prisfallsersättning till kvarnarna samt att denna övergång skedde den 31 juli i stället för den 31 augusti 1953.

Av samma skrivelse framgår vidare, att förlusten på export av brödsäd beräknats öka med 4 000 000 till 11 000 000 kronor för 1952/53 och uppgå till 38 000 000 kronor för 1953/54. Lagrings- och räntekostnaderna för sistnämnda verksamhetsår har beräknats öka med 3 000 000 respektive 2 000 000

kronor. Vidare har den del av bolagets lager, som ligger över en bottenkvantitet av 100 000 ton, nedskrivits med 29 000 000 kronor för 1952/53. Å andra sidan har räknats med en uppskrivning av sagda bottenkvantitet från 15 kronor per 100 kilogram till för vete 44 kronor och för råg 39 kronor, vilket medför en lagervärdestegring av 28 000 000 kronor. Slutligen har prisfallsersättningen till kvarnarna för verksamhetsåret 1952/53 beräknats till 13 000 000 kronor.

I skrivelsen den 15 december 1953 anför jordbruksnämnden att vissa förhållanden inträffat, som rubbat grunderna för de tidigare gjorda beräkningarna. Sålunda torde 1953 års skörd bli omkring 100 000 ton större än vad man tidigare haft anledning förmoda. Dessutom har världsmarknaden varit utsatt för ytterligare starkt prisfall. Enligt vad som nu kan bedömas, kommer förlusten på den kvarvarande delen av den tidigare beräknade exportkvantiteten att ökas med omkring 15 000 000 kronor. Vidare beräknas vid export av de cirka 100 000 ton brödsäd, som man tidigare över huvud taget icke räknat med, uppstå en förlust av omkring 20 000 000 kronor. Det tidigare äskade beloppet å 33 000 000 kronor höjes alltså med (15 000 000 + 20 000 000 =) 35 000 000 kronor till 68 000 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

»Kostnaderna i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet under verksamhetsåren 1952/53 och 1953/54 har till följd av ökade skördar och nedgång i världsmarknadsprisen beräknats komma att överstiga de tidigare uppskattade kostnaderna för nämnda år med sammanlagt 68 000 000 kronor. Detta belopp torde böra ställas till bolagets förfogande för att täcka ifrågavarande kostnader. I enlighet med jordbruksnämndens framställning synes medlen böra anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår.»

Utskottet. På grund av de skäl, som departementschefen anfört, torde ytterligare medel böra anvisas för att täcka de ökade kostnaderna i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet under verksamhetsåren 1952/53 och 1953/54. Kostnadsberäkningarna härför har utskottet funnit sig böra godtaga. Härav följer, att utskottet avstyrker det motionsvis framförda yrkandet. Utskottet hemställer sålunda,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 328, till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 68 000 000 kronor.

Stockholm den 16 februari 1954.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren, herrar Tjällgren, Anderberg, Lage Svedberg, Näslund*, Jon Jonsson*, Bertil Andersson, Sundberg, Eskilsson, Bror Nilsson och Johan Persson; samt

från andra kammaren: herrar Gustafson i Dädesjö, Jacobson i Vilhelmina*, Hæggholm, Antby, Jonsson i Strömsund och Pettersson i Dahl, fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Ahlsten, Larsson i Julita och Widén*;

dock att vid behandlingen av punkten 2 herr Andersson i Hyssna deltagit i stället för herr Larsson i Julita.

---

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer.

Under punkten 2 (Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet) av herrar Näslund och Widén.